

Nr 202.

Av herr **Rosén**, om vidtagande av åtgärder för beredande av bättre bostäder åt befolkningen i övre Norrlands fjällbygder.

Under en följd av år hava statsmakterna intresserat sig för och sökt medverka till bostadsfrågans lösning inom städer och stadsliknande samhällen. Det finnes emellertid en annan bostadsfråga, som aldrig torde hava varit föremål för uppmärksamhet, än mindre statsingripande, men som icke förty är av den allra största betydelse.

Ovanför barrskogsgränsen i Västerbottens lappmark — och förhållandet torde vara enahanda inom Norrbottens lappmark — bo ej så få nybyggare i små, eländiga stugor, som uppförts antingen av enbart björk eller av björk, jord och torv. Då björken i dessa trakter i allmänhet är småväxt och krokig, fordras det synnerlig skicklighet att av sådant virke kunna timra upp en byggnad, som av dessa anspråkslösa människor kan anses beboelig. Ofta utgöres bostaden av ett enda litet rum med förstuga, vilken ej alltid har ytterdörr. I regel finnes golv av trä, men det förekommer också, att jorden får tjäna som golv. Papp och tapeter förekommer icke, utan användes i bästa fall gamla tidningar, som klistras på stockarna. Utvändig brädfodring saknas, men stundom finner man, att på den yttervägg, som är mest utsatt för de svåra fjällstormarna, näver fastspikats såsom skydd för vinden.

I dylika bostäder bo de i regel barnrika nybyggarna. En björkstuga med en golvyta av 10—12 kvadratmeter bebos av man, hustru och sju minderåriga barn. Sex av barnen hade sin liggplats på golvet. »Sängkläderna» förvarades på dagarna i en bod, som saknade dörr, och vars tak icke gav tillräckligt skydd för regn. En annan stuga, uppförd av björk, torv och jord hade ett rum med en golvyta av 12—15 kvadratmeter, varav en del upptogs av vägg-

fasta sängar. Här bodde en änka med sex minderåriga barn. Mannen hade våren 1919 avlidit i lungsot. Exempler skulle kunna mångfaldigas.

Nybyggarna i Tärna socken ha en skogsallmänning (gran), som är belägen vid Ajaur, 3—4 mil öster om kyrkan. Från skogsallmänningen till den västligaste människoboningen omkring en mil från svensk-norska gränsen är avståndet omkring 11 mil. Om ett lass virke skall hämtas från allmänningen till den västligaste byn, måste man sålunda köra med häst sammanlagt 22 mil. Även för dem, som bo betydligt närmare kyrkbyn, äro svårigheterna och kostnaderna för avhämtande av virke avsevärda.

Ej långt från Tärna kyrkoby förfogar kronan över betydande skogsarealer, där avverkning för närvarande förekommer i ytterst ringa omfattning, enär för detta virke ej finnes avsättning. Ingen träförädling bedrives, ej heller flottning. Men i skogarna ligga stora massor vindfällen, som ej komma till någon användning, och även på rot ruttna de större träden. Skogsvården skulle naturligtvis gagnas, om detta virke tillvaratoges, förädlades och försålles till ortens befolkning, som därigenom kunde sättas i tillfälle att åt sig uppföra människovärdiga bostäder och bättre ladugårdar. Då denna skog icke har något egentligt värde för staten, borde priset på virket kunna sättas synnerligen lågt. För att underlätta befolkningens strävanden att skaffa sig nya bostäder i stället för de hastigt ruttnande björkstugorna, borde därjämte särskilda åtgärder vidtagas för det förädlade virkets forsling inom björkskogsregionen. Detta kunde ske genom anskaffande av mindre bogserbåtar och virkespråmar på de stora sjöarna, varjämte bidrag till transporter efter häst lämpligen borde utgå.

Det kan invändas, att staten ej kan inlåta sig på ett sådant företag, som skulle på ett obehörigt sätt gynna dessa orter. Men staten har ju beviljat direkta anslag till bostadsbygge i städerna, där man har byggnadsmaterialerna nära inpå sig och där goda kommunikationer finnas. Här är det fråga om trakter, där avståndet för avhämtning av byggnadsmaterialier äro oerhörda och där kommunikationer saknas. Har staten kunnat ingripa stödjande, då det gällt kommuner, som icke hava större utdebitering än 6—9 kronor per ett hundra kronors inkomst, så lär det rättvisa och billighet fordra, att bistånd även lämnas de kommuner som hava en dubbelt så hög uttaxering.

Förvisso ligger det i statens intresse att hjälpa fjällbygdsbefolkningen till drägligare bostäder. Det förhåller sig tyvärr så, att tuberkulosen fått rätt stor utbredning i vissa delar av fjällbygderna, trots det friska klimatet. Att detta beror på de usla bostadsförhållandena, lär stå utom allt tvivel. Av en av kungl. statistiska centralbyrån den 23 december dagtecknad berättelse angående dödsorsakerna i riket år 1914 framgår, att lungsoten »proportionsvis krävt de flesta offren i Stockholm, i Göteborgs och Bohuslän, Jämtland, Västerbotten samt framförallt Norrbotten». Medeltalet i lungsot avlidna på 100,000 av folkmängden var för hela riket 157 (landsbygden 144, städerna 193) men utgjorde för Göteborgs och Bohus län 193, Jämtlands län 198, Västerbottens län 211, Stockholms stad 226 och Norrbottens län 272. Jag har i fjällbygden påträffat familjer bestående av 10 personer och däröver, som bott i en så usel byggnad, att densamma icke kan värderas till ett hundra kronor. Men när dessa människor ådragit sig lungsot och fått sin hälsa bruten, kunna de, om utrymme finnes, omhändertagas av det allmänna, som låter dem bo i sanatorier, där varje sängplats kostar 5,000—17,000 kronor. Det vore nationalekonomiskt riktigare att förhjälpa de friska människorna till människovärdiga bostäder, så att sjukdomen förebyggdes, och en sådan bostad i de norrländska fjällbygderna, avsedd för tio personer, behöver icke kosta så mycket som en sängplats vid ett sanatorium under normala tider, förutsatt att tillgång på virke till skäligt pris kan beredas vid byggnadsplatsen.

Måhända är det nödvändigt att anmärka, att befolkningen i fjällbygderna i stor utsträckning lever på jordbruk och boskapskötsel. Tärna socken är en de få kommuner i landet, som har större antal nötkreatur än invånare. De försök som gjorts att förmå folket att övergiva dessa trakter och bosätta sig på andra håll hava misslyckats. Hellre emigrera dessa människor, än de flytta till en annan lappmarkskommun. Och den som sett dessa gudomligt vackra trakter med dess rika växtlighet förvånas icke över deras kärlek till sin hembygd. Det är ett intelligent, kunnigt och synnerligen arbetsamt folk, som förtjänar statens hjälp.

För att sätta riksdagens herrar ledamöter i tillfälle att se, huru de av mig beskrivna byggnaderna taga sig ut, tillåter jag mig att till motionen foga fyra fotografier, två av bostadshus och två av ladugårdar.

Vördsamt hemställes,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning om de åtgärder, som kunna och böra vidtagas för beredande av bättre bostäder åt befolkningen i övre Norrlands fjällbygder, samt därefter vidtaga de åtgärder, som av utredningen kunna föranledas.

Stockholm 1 februari 1920.

Gustav Rosén.

Ann. Till motionen äro fogade små fotografier av två boningshus och två ladugårdar. Som dessa ej kunnat reproduceras för vanligt riksdagstryck, ha de upplämnats till vederbörande utskott.
